

Viranomaisen ja tulosalue	Patentti- ja rekisterihallitus, Yritykset ja yhteisöt -tulosalue
Automaattinen ratkaisumenettely	Tosiasiallisia edunsaajia koskevat sähköiset kaupparekisteri-ilmoitukset
Käyttöönottopäivä	1.7.2019

Päätös automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönotosta

1. Päätös

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) hyväksyy tällä päätöksellään 1.7.2019 käyttöönotetun automaattisen ratkaisumenettelyn sähköisissä tosiasiallisia edunsaajia koskevissa kaupparekisteri-ilmoituksissa.

Automaattinen ratkaisumenettely on otettu käyttöön ennen viranomaisten automaattista päätöksentekoa koskevan yleislainsäädännön voimaantuloa.

2. Perustelut

2.1 Johdanto

Automaattisella päätöksenteolla tarkoitetaan menettelyä, jossa PRH tekee asian käsittelyn päättävän ratkaisun automaattisella tietojenkäsittelyllä ilman, että ratkaisun tarkistaa ja hyväksyy luonnollinen henkilö.

Automaattisen päätöksenteon edellytyksistä hallintoasian ratkaisumenettelyssä säädetään hallintolaissa (434/2003), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, jäljempänä ”tiedonhallintalaki”) sekä PRH:lle toimivallan luovassa aineellisessa lainsäädännössä ja muussa velvoittavassa erityislainsäädännössä, kuten kielilaissa (423/2003), yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja tasa-arvolaisissa (609/1986). Tiedonhallintalain ja hallintolain säännökset varmistavat hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen, virkavastuun kohdistumisen, päätöksenteon läpinäkyvyyden sekä riittävät kontrollitoimenpiteet.

Tosiasiallisten edunsaajien ilmoitusvelvollisuudesta säädetään kaupparekisterilain (564/2023) 5 §:ssä. Ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevista tahoista säädetään yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 14 §:ssä. Edunsaajailmoitukseen ei pääsääntöisesti liitetä mitään selvityksiä (ks. HE 228/2016 vp s. 63–64), ja PRH:n harkintavalta ilmoituksen käsittelyssä on hyvin suppea, joten edunsaajailmoitusten on arvioitu soveltuvan lähtökohtaisesti hyvin automaattisesti ratkaistaviksi.

2.2 Hallintolaissa säädetyt edellytykset

Automaattisesti ratkaistavaa asiaa koskeva edellytys

Hallintolain 53 e §:n 2 momentin mukaan viranomainen voi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Ratkaisemisen on perustuttava sovellettavan lain ja etukäteisen harkinnan perusteella laadittuihin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 2 §:n 16 kohdassa tarkoitettuihin käsittelysääntöihin.

Automaattinen ratkaiseminen on ollut 1.7.2019 alkaen käytössä sähköisen asiointipalvelun kautta vireille saatetuissa tosiasiallisia edunsaajia koskevissa ilmoituksissa. Automaattisesti ratkaistavaksi päätyvien ilmoitusten valikointi perustuu kaupparekisteri-ilmoitusten vireillepanoon tarkoitettua sähköisen asiointipalvelun (YTJ) ja ilmoitusten käsittelyjärjestelmän muodostaman tietojärjestelmäkokonaisuuden määrittelyihin, jotka on uuden automaattista päätöksentekoa koskevan lainsäädännön edellyttämällä tavalla kirjattu tämän päätöksen liitteenä oleviin käsittelysääntöihin. Määrittelyiden kirjaamisen ja arvioinnin yhteydessä on varmistettu siitä, että asia ratkaistaan soveltuvan lainsäädännön mukaisena, asiaan ei sisälly sellaista tapauskohtaista harkintaa, joka estäisi asian automaattisen ratkaisemisen ja että asia tulee ratkaistuksi tietojärjestelmän toiminnan turvaavalla tavalla.

Perusmäärittelyinä on, että edunsaajailmoitus on laitettu vireille sähköistä asiointipalvelua käyttäen, ilmoituksen vireillepanija on tunnistettu digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ja että ilmoituksen on antanut henkilö, jolla on yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n mukaan oikeus se antaa tai sen on antanut hänen valtuuttamansa henkilö. Perusmäärittelynä on lisäksi se, että automaattisesti ratkaistaan vain sellaiset edunsaajailmoitukset, joissa ilmoitetut seikat voidaan PRH:n selvitysvelvollisuuteen kuuluvat tarkastukset huomioon ottaen merkitä kaupparekisteriin ilmoitetun sisältöisenä. Ilmoituksen käsittely voi kaupparekisterilain 16 ja 17 §:n perusteella päättyä päätökseen, jolla ilmoituksen tiedot merkitään kaupparekisteriin, päätökseen ilmoituksen sillensä jättämisestä tai päätökseen rekisterimerkinnän epäämisestä. Automaattisesti ei ratkaista sellaista edunsaajailmoitusta, jossa asian käsittely päättyisi ilmoituksen sillensä jättämiseen tai rekisterimerkinnän epäämiseen.

Tapauskohtaista harkintaa edellyttäviä ja siten automaattisen ratkaisemisen ulkopuolelle jääviä ovat ilmoitukset, (a) joissa on annettu sellaisia tietoja tai selvityksiä, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa tai virkailijan käsittelytoimia (b) joissa on syytä epäillä rekisteriin merkittäväksi ilmoitetun tiedon oikeellisuutta tai (c) joissa edunsaajailmoitus on valmisteltava ja ratkaistava samalla kertaa yhdessä muun vireillä olevan kaupparekisteri-ilmoituksen tai hakemuksen kanssa. Automaattisen ratkaisemisen ulkopuolelle jäävät myös sellaiset edunsaajailmoitukset, joissa yritystä koskevissa rekisterin pohjatiedoissa on sellaisia teknisiä virheitä, jotka on ratkaistava ennen ilmoitettujen tietojen rekisteröintiä. Sähköisen asiointipalvelun ja käsittelyjärjestelmän muodostama tietojärjestelmäkokonaisuus on määritelty siten, että edellä mainitut tapauskohtaista harkintaa tai tapauskohtaisia käsittelytoimia edellyttävät

edunsaajailmoitukset ohjautuvat virkamiehen ratkaistavaksi tavanomaisessa järjestyksessä.

Automaattiseen ratkaisumenettelyyn tehdyillä käsittelysäännöissä tarkemmin määritellyillä rajauksilla on varmistettu, että automaattisesti ratkaistavaksi päätyvät hallintolain 53 e §:n mukaisesti vain ne ilmoitukset, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa tai joissa tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat on arvioitu etukäteen. Ratkaisumenettely täyttää tältä osin hallintolain edellytykset.

Muut edellytykset

Hallintolain 53 f §:n 1 momentin mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon ratkaisu on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia siihen oikaisua maksutta 7 a luvun mukaisella oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella, joka käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa. Saman pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista.

PRH ratkaisee automaattisesti ainoastaan sellaiset edunsaajailmoitukset, jotka voidaan merkitä kaupparekisteriin ilmoitusvelvollisen tai muun ilmoituksen tekemiseen oikeutetun henkilön tekemän ilmoituksen sisältöisenä. Ilmoitusvelvollisella ei kaupparekisterilain 37 §:n 2 momentin mukaan ole oikeutta hakea tällaiseen päätökseen muutosta valittamalla. Ilmoitusvelvollisuus kohdistuu kaupparekisterilain 3 §:n mukaan vain niihin yrityksiin ja yhteisöihin, jotka on lueteltu kyseisessä lainkohdassa. Kaupparekisterin ilmoitusasiassa vain poikkeuksellisesti muuta tahoja kuin ilmoitusvelvollista tai muuta ilmoituksen tekemiseen oikeutettua voidaan pitää hallintolain 11 §:ssä tarkoitettuna asianosaisena. Automaattisesti ei ratkaista sellaista ilmoitusasiaa, jossa asianosaisten piiri voisi olla laajempi.

Koska kaupparekisterin ilmoitusvelvollisuus kohdistuu vain ilmoituksen kohteena olevaan yritykseen tai yhteisöön ja kun otetaan huomioon yksilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevan työryhmän suuntaviivat (WP251rev.01, 6.2.2018), ei ilmoitusvelvollisen tekemään ilmoitukseen annettavalla ratkaisulla PRH:n arvion mukaan ole EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 22 artiklassa tarkoitettuja oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla luonnolliseen henkilöön kohdistuvia merkittäviä vaikutuksia. Tässä tilanteessa edunsaajailmoituksen perusteella annettavan ratkaisun ei näin ollen voida katsoa kohdistuvan luonnolliseen henkilöön eikä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädettyä oikeussuojaedellytystä siten sovelleta.

Siltä osin kuin luonnollinen henkilö kaupparekisterilain 12 §:n nojalla tekee ilmoituksen, että hän ei ole yrityksen tosiasiallinen edunsaaja, rekisteröinti kohdistuu ilmoittajana olevaan luonnolliseen henkilöön. Koska henkilön oma ilmoitusoikeus on määritelty ehdottomaksi, asianosaisten piiri ei pääsääntöisesti voi olla näissä tilanteissa laajempi. Joka tapauksessa automaattisesti ei ratkaista tällöinkään sellaista ilmoitusasiaa, jossa asianosaisten piiri voisi olla laajempi. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen ja koska PRH ratkaisee automaattisesti ainoastaan sellaiset edunsaajailmoitukset, jotka voidaan merkitä kaupparekisteriin ilmoittajana olevan luonnollisen henkilön tekemän ilmoituksen sisältöisenä, hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädettyä oikeussuojaedellytystä ei sovelleta myöskään silloin, kun

luonnollinen henkilö itse tekee ilmoituksen, että hän ei ole yrityksen tosiasiallinen edunsaaja.

Hallintolain 53 g §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 44 §:n 1 momentissa säädetään, hallintopäätöksestä on käytävä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti, sekä tieto siitä, missä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Saman pykälän 2 momentin mukaan jos asiassa ei muun lain perusteella anneta hallintopäätöstä, 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä tieto automaattisen ratkaisun perusteena olevista tiedoista on kuitenkin annettava asianosaiselle muulla tavoin viimeistään asian käsittelyn päättyessä.

Automaattisesti ratkaistun ilmoituksen rekisteröinnin perusteella ilmoittajalle annettavassa edunsaajatietojen päätösotteessa on mainittu 23.4.2024 alkaen edunsaajailmoituksen automaattisesta ratkaisemisesta ja siinä annetaan myös tieto, mistä käyttöönottopäätös on saatavilla. Käyttöönottopäätös julkaistaan PRH:n internetsivuilla ja asetetaan saataville PRH:n asiakaspalveluun viimeistään 31.10.2024.

2.3 Tiedonhallintalaissa säädetyt edellytykset

Tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on dokumentoitava tässä luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava, että automaattisen ratkaisumenettelyn käsittelysäännöt dokumentoidaan riittävän selkeästi ja kattavasti niin, että niiden lainmukaisuus voidaan osoittaa. Erityisesti käsittelysäännöistä on käytävä ilmi: 1) miten ratkaisumenettelyn syrjimättömyys varmistetaan; 2) miten asia selvitetään riittävästi ja asianmukaisesti, mukaan lukien kuuleminen; 3) miten ratkaisu perustellaan tai miksi se voidaan jättää perustelematta.

Tiedonhallintalain 28 b §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava ennen automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa ja menettelyä käytön aikana muutettaessa, että menettely vastaa 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava hyvä kielenkäyttö automaattisesti laadittavissa asiakirjoissa, jotka annetaan asianosaiselle. Saman pykälän 3 momentin mukaan laadun varmistamisen keskeiset toimenpiteet on dokumentoitava. Saman pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen on nimettävä automaattisen ratkaisumenettelyn laadun varmistamisesta vastuussa oleva henkilö.

Tiedonhallintalain 28 c §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on valvottava automaattisesti ratkaistavien asioiden laatua ja sisällöllistä virheettömyyttä sekä hallittava automaattiseen ratkaisumenettelyyn liittyviä riskejä käyttöönoton jälkeen. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on ryhdyttävä viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin, jos automaattisessa ratkaisumenettelyssä havaitaan virhe, jolla voi olla vaikutus ratkaisun sisältöön. Havaittu virhe, sen vaikutukset ja virheen korjaamista koskevat toimenpiteet on dokumentoitava. Viranomaisen ratkaisussa olevan virheen korjaamisesta säädetään erikseen. Saman pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen on nimettävä automaattisen ratkaisumenettelyn laadunvalvonnasta ja virhetilanteiden käsittelystä vastuussa oleva henkilö.

PRH on dokumentoinut tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjaon erilliseen asiakirjaan, joka on tämän käyttöönottopäätöksen liitteenä. PRH on lisäksi laatinut automaattisesti ratkaistavista asioista käsittelysäännöt, joista ilmenee ratkaisumenettelyn syrjimättömyys, asian selvittämisen riittävyys ja asianmukaisuus sekä perustelut asian ratkaisun perustelematta jättämiselle. Käsittelysäännöt on otettu tämän käyttöönottopäätöksen liitteeksi. Menettely vastaa tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota.

PRH on varmistanut, että automaattisesti laadittavissa asiakirjoissa käytetään hyvää kieltä. Laadunvarmistamisesta ja -valvonnasta on laadittu laissa edellytetyt dokumentaatiot, ja PRH on suunnitellut automaattisesti ratkaistavien asioiden laadun ja sisällöllisen virheettömyyden takaavat menettelyt. Menettelyyn liittyviä riskejä hallitaan ratkaisumenettelyn käyttöönoton jälkeen laadittujen suunnitelmien mukaisesti, ja PRH ryhtyy laadittujen suunnitelmien mukaisesti korjaaviin toimenpiteisiin, jos ratkaisumenettelyssä havaitaan virhe, jolla voi olla vaikutusta ratkaisun sisältöön. PRH on muiltakin osin varmistanut, että ratkaisumenettelyn käyttöönotossa on toimittu tiedonhallintalaissa edellytetyllä tavalla.

2.4 Tietosuojalainsäädäntö

Automaattisesta päätöksenteosta ja siihen liittyvistä menettelyistä on säädetty hallintolaissa ja tiedonhallintalaissa. Luonnollisen henkilön oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi on säädetty tarvittavat toimet mainitussa lainsäädännössä.

PRH on tehnyt ilmoituksien automaattisesta rekisteröinnistä tietosuoja-arvion, joka on otettu tämän päätöksen liitteeksi. Henkilötietojen käsittelystä PRH:ssa on saatavissa lisätietoa tietosuojaaselosteesta.

2.5 Johtopäätökset

PRH on arvioinut, missä tapauksissa ja minkälaisin edellytyksin automaattinen päätöksenteko on mahdollista tässä käyttöönottopäätöksessä tarkoitetuissa edunsaajailmoituksissa. Arviointi on kirjattu tähän käyttöönottopäätökseen ja liitteenä oleviin käsittelysääntöihin. PRH on myös laatinut kaikki lain edellyttämät dokumentaatiot ja määritellyt tämän automaattisen ratkaisumenettelyn mukaiset tehtäväjaot erillisessä asiakirjassa.

Tässä käyttöönottopäätöksessä kuvattu jo käytössä oleva automaattinen ratkaisumenettely näin ollen täyttää uuden automaattista päätöksentekoa koskevan lainsäädännön vaatimukset, joten automaattinen ratkaisumenettely voidaan hyväksyä tämän päätöksen mukaisesti. Automaattinen ratkaisumenettely on otettu käyttöön ennen viranomaisten automaattista päätöksentekoa koskevan lainsäädännön (laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta 488/2023) voimaantuloa. Tällä dokumentaatiolla hyväksytään käytössä oleva ratkaisumenettely tiedonhallintalaissa edellytetyllä tavalla.

2.6 Sovelletut säännökset

Hallintolaki (434/2003) 53 e, 53 f ja 53 g §

Kaupparekisterilaki (564/2023) 1, 3, 5, 10, 12, 15 ja 16 §

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) 28 a, 28 b, 28 c, 28 d, 28 e, 28 f ja 28 g §

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta (488/2023) siirtymäsäännösten 5 mom.

Laki Patentti- ja rekisterihallituksesta (578/2013) 2 ja 3 §

Yritys- ja yhteisötietolaki (244/2001) 11 ja 14 §

3. Luettelo käyttöönottopäätöksen perusteena olevista asiakirjoista

Tämän käyttöönottopäätöksen perusteena ovat seuraavat asiakirjat:

- Tehtäväjako koskeva dokumentaatio (tiedonhallintalaki 28 a § 1 mom). (PRH/1774/02/2024)
- Käsittelysääntöjä koskeva dokumentaatio (tiedonhallintalaki 28 a § 2 mom). (PRH/1774/02/2024)
- Laadunvarmistuksen ja laadunvalvonnan kuvaaminen (tiedonhallintalaki 28 b ja c §). (PRH/1774/02/2024)
- Kuvaus tietoturvallisuudesta (tiedonhallintalaki 15 § tietoaineistojen turvallisuus ja tiedonhallintalaki 28 f § 2 mom. tietojen käyttö). (PRH/1774/02/2024)
- Tietosuojaan vaikutusten arviointi. (PRH/1774/02/2024)
- Järjestelmäkohtainen tietoturvallisuuden riskien arviointi. (PRH/1774/02/2024)

4. Säilytysaika

Patentti- ja rekisterihallitus säilyttää tämän käyttöönottopäätöksen vähintään viisi vuotta automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta lukien (tiedonhallintalaki 28 d § 3 mom.).

5. Julkaiseminen ja tiedottaminen

PRH julkaisee tämän voimassa olevan käyttöönottopäätöksen yleisessä tietoverkossa verkkosivuillaan.

PRH tiedottaa verkkosivuillaan asioiden automaattisesta ratkaisemisesta toimialallaan, automaattisen ratkaisumenettelyn käytön perusteista ja muista asiakkaan oikeuksien kannalta keskeisistä tiedoista tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun dokumentaatioon ja käyttöönottopäätökseen perustuen.

Lisätietoja automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä on saatavilla PRH:n asiakaspalvelusta: puhelin 029 509 5900 tai sähköposti kirjaamo@prh.fi.

6. Muutoksenhaku

Tähän käyttöönottopäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 808/2019, 6 § 2 mom.).

7. Päätöksentekopäivä ja käyttöönottopäivä

Päätöksentekopäivä: 29.10.2024

Käyttöönottopäivämäärä: 1.7.2019.

8. Hyväksyminen

1. Hyväksyjä: Lalli Knuutila, johtaja

2. Esittelijä: Ville Tornberg, rekisteripäällikkö